

'Durf ik wel te vragen?'

Een onderzoek naar de gang van zaken tijdens het nader gehoor door de Immigratie- en Naturalisatiedienst van een minderjarige in het kader van haar asielaanvraag

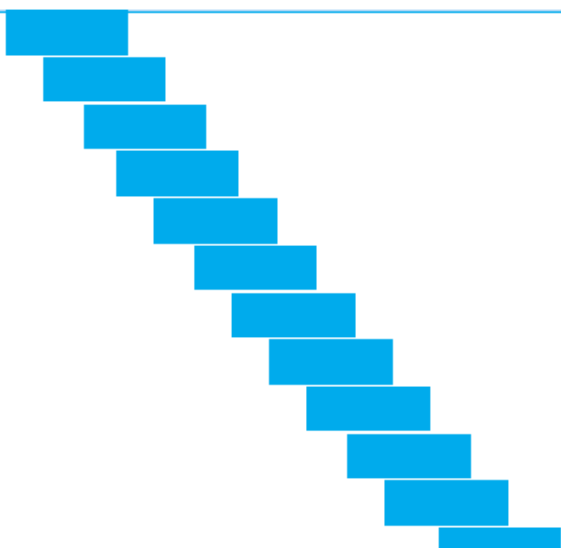

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Kinderombudsman de klacht over de Immigratie- en Naturalisatiedienst gegrond.

Datum: 18 januari 2016

Advies: KOM001/2016

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	2
AANLEIDING.....	3
DE KLACHT	4
VISIE FARAH	4
VERKLARING BETROKKEN AMBTENAAR.....	4
VERKLARING BETROKKEN AMBTENAAR BIJ DE COMMISSIE BEJEGENINGSKLACHTEN	6
VISIE STAATSSECRETARIS VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE	6
REACTIE FARAH.....	8
WAT IS HET OORDEEL VAN DE KINDEROMBUDSMAN?	8
AANBEVELING	12
CONCLUSIE.....	13
ACHTERGROND.....	14

SAMENVATTING

De advocaat van Farah heeft namens haar een klacht ingediend bij de Nationale ombudsman over de handelwijze van een IND-medewerker tijdens het nader gehoor. De klacht betreft een minderjarige en daarom geeft de Kinderombudsman zijn oordeel over de klacht.

Tijdens het gehoor van Farah over de reden waarom zij asiel aanvraagt, kwamen nare herinneringen van gebeurtenissen ter sprake. Dit veroorzaakte heftige geestelijke en fysieke reacties, zoals overgeven. De advocaat geeft aan dat hij vindt dat de IND-medewerker het gehoor niet had moeten laten doorgaan. Dit is wel gebeurd. Tijdens het onderzoek van de Kinderombudsman, in samenwerking met de Nationale ombudsman, is gebleken dat een IND-medewerker een grote eigen verantwoordelijkheid heeft in zijn of haar handelwijze gedurende een gehoor. Er zijn werkinstructies beschikbaar voor de medewerkers, maar daarin is en kan niet alles worden opgenomen. Er kan niet met elke situatie rekening worden gehouden en daarom zal er tijdens het gehoor veel worden overgelaten aan de beoordeling van de IND-medewerker. Tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat er niet voor alle minderjarige vreemdelingen dezelfde kindvriendelijke procedure voor een gehoor geldt. Er is een speciale werkwijze voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen. Dit betekent dat medewerkers een specifieke opleiding hebben gevolgd voor het horen van deze kinderen, waarbij het uitgangspunt is dat er altijd aandacht moet zijn voor traumatische ervaringen. Er wordt aansluiting gezocht bij de ontwikkeling, ervaringen en culturele bagage. De niet-alleenstaande minderjarige vreemdelingen worden over het algemeen aangemerkt als kwetsbaar persoon. Naar aanleiding van het onderzoek vindt de Kinderombudsman dat in het licht van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind er voor iedere minderjarige vreemdeling een kindvriendelijke procedure dient te zijn waarbij ervaren en getraind personeel moet worden ingezet. Voor ieder kind is de situatie weer anders. Dit betekent dat de kindvriendelijke procedure als minimumstandaard zou moeten gelden en dat daarnaast er oog moet zijn voor het individuele geval, zodat de IND-medewerker hiermee rekening kan houden en naar kan handelen. De klacht is in die zin verschoven naar de

algemene werkwijze van de IND met betrekking tot het horen van minderjarige vreemdelingen en acht daarom de klacht gegrond.

AANLEIDING

Farah¹ en haar moeder, allebei van Afghaanse afkomst, meldden zich eind december 2013 aan in Nederland en wilden een asielaanvraag indienen. Farah was toen zeventien jaar oud. Tijdens de zogenoemde rust- en voorbereidingstijd in de asielprocedure voerde MediFirst (de organisatie voor onafhankelijke medische advisering over asielzoekers) een onderzoek uit bij Farah. Doel van zo'n medisch advies is om medische beperkingen in kaart te brengen die van invloed zijn op het horen en beslissen door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Het onderzoek leidde tot het advies van 2 januari 2014 om Farah op dat moment niet te horen, omdat zij psychische en fysieke klachten had die eerst moesten worden onderzocht en eventueel behandeld (zie achtergrond, onder 1.). Op 4 februari 2014 zou Farah samen met haar moeder opnieuw worden gezien door MediFirst. De advocaat liet op 3 februari 2014 weten daarmee akkoord te gaan. De advocaat gaf aan dat Farah en haar moeder graag gehoord wilden worden. Volgens het advies van Medifirst van 4 februari 2014 kon Farah worden gehoord. In dit advies was als beperking, die relevant was voor het horen en beslissen, aangegeven dat zij mogelijk kortdurend emotioneel kon worden bij het spreken over bepaalde gebeurtenissen (zie achtergrond, onder 2.). Op 5 februari 2015 vond het gehoor over het reisverhaal plaats en op 7 februari 2015 volgde het nader gehoor, waarbij Farah kon vertellen waarom zij asiel vraagt. Het gehoor werd afgenomen door mevrouw X, een medewerkster van de IND, in aanwezigheid van een tolk. Er werd gestart 's morgens om kwart voor negen en 's middags om kwart over vier werd het gehoor beëindigd. Het gehoor werd vier keer onderbroken voor langere pauzes. Medewerkster X heeft van het gehoor een rapport opgemaakt (zie achtergrond, onder 3.). In het rapport zijn zowel de gestelde vragen als de gegeven antwoorden opgenomen. Verder wordt in het rapport vermeld dat Farah op bepaalde momenten huilt en ook bepaalde lichamelijke ongemakken heeft. Ten slotte wordt vermeld dat Farah tevreden was over de manier waarop het gesprek was verlopen, omdat zij eerder nooit ruimte had gehad om iets te vertellen.

De advocaat van Farah diende bij de IND de klacht in dat medewerkster X, ondanks de heftige psychische en fysieke reacties van Farah tijdens het gehoor, is doorgegaan met het nader gehoor. De Commissie bejegeningssklachten Asiel van de IND verklaarde de klacht bij brief van 4 juni 2014 ongegrond met als onderbouwing dat medewerkster X zich rekenschap had gegeven van alle relevante omstandigheden en dat zij ook had ingespeeld op de psychische en fysieke situatie van klaagster. Farah was het daar niet mee eens en wendde zich tot de Nationale ombudsman. Aangezien de klacht een minderjarige betreft zal de Kinderombudsman de klacht beoordelen.

---

¹ Dit is een gefingeerde naam.

DE KLACHT

Farah, een zeventienjarige asielzoekster uit Afghanistan, klaagt erover dat een medewerkster van de IND is doorgegaan met het nader gehoor op 7 februari 2014, terwijl het regelmatig zichtbaar was dat zij zich niet goed voelde.

VISIE FARAH

Farahs advocaat heeft namens Farah naar voren gebracht dat medewerkster X het gehoor had moeten afbreken gelet op de heftige emotionele- en fysieke reacties van zijn cliënte tijdens het nader gehoor. Daarbij had medewerkster X ook rekening moeten houden met de minderjarigheid van Farah en haar culturele achtergrond. Volgens de advocaat had medewerkster X ervoor moeten kiezen professionele hulp in te schakelen en het gehoor op een later tijdstip voort te zetten. De IND had ook contact moeten opnemen met de advocaat voor verder overleg over de voortgang van de zaak. Dat Farah heeft aangegeven tijdens het nader gehoor verder te willen vertellen, doet hier niet aan af. Farah is als minderjarige vrouw uit Afghanistan in het geheel niet gewend om volwassenen tegen te spreken of geen medewerking te verlenen. Ten onrechte heeft de medewerkster van de IND de keuze om verder te gaan met het gehoor geheel en al overgelaten aan Farah, zonder daarin een eigen verantwoordelijkheid in te nemen.

VERKLARING BETROKKEN AMBTENAAR

Medewerkster X is tijdens het onderzoek gehoord. Samengevat verklaart medewerkster X het volgende. Ten tijde van het gehoor van Farah werkte medewerkster X één jaar bij de IND. Ter voorbereiding van het gehoor heeft zij de dossierstukken van Farah gelezen, waaronder de twee MediFirst adviezen, het rapport van het eerste gehoor en een telefoonnotitie van 3 februari 2014 waarin stond dat de advocaat van Farah had aangegeven dat zij en haar moeder graag gehoord wilden worden. Medewerkster X gaf aan dat in het tweede MediFirst advies stond dat Farah gehoord kon worden, maar dat er wel rekening moest worden gehouden dat zij mogelijk kortdurend emotioneel kon worden bij het spreken over de gebeurtenissen uit het verleden, met name over haar neef. Medewerkster X gaf verder aan dat uit het verslag van het eerste gehoor bleek dat Farah emotioneel was geworden toen ze over haar neef vertelde. Volgens medewerkster X sloot dit aan bij de opmerking in het tweede advies. Door deze constatering was medewerkster X ervan doordrongen dat Farah kon gaan huilen. Medewerkster X heeft het tweede advies zo uitgelegd dat als Farah zou gaan huilen, zij haar de ruimte zou geven om bij te komen.

Medewerkster X gaf aan dat Farah tijdens het nader gehoor meerdere keren heeft gehuild. Tijdens het vrije relaas, aan het begin van het gehoor, huilde zij continu.

Naarmate de tijd verstreek, werd het huilen minder. Tijdens het vrije relaas heeft Farah ook overgegeven. Ze bood Farah een bekertje water aan, maar dat wilde zij niet. Ook heeft medewerkster X gevraagd of zij wilde pauzeren, maar dat wilde Farah niet vanwege de aanwezigheid van mannen in de wachtruimte. Medewerkster X heeft toen besloten om de pauze te houden in de gehoorruimte. Medewerkster X en de tolk zijn daar toen bij gebleven. Iedereen was even stil. Na enkele minuten vroeg medewerkster X of Farah verder wil met het gehoor of dat zij vooralsnog wil pauzeren. Farah geeft aan verder te willen gaan met het gehoor. Na het vrije relaas last medewerkster X wederom een pauze in. In haar pauze heeft zij met een ervaren collega overlegd en hebben zij samen besloten dat medewerkster X het gehoor verder zal hervatten. Binnen deze overweging is betrokken dat Farah goed benaderbaar was en een samenhangend verhaal kon vertellen, dat Farah zelf ondubbelzinnig aangaf verder te willen vertellen en de overweging dat het stoppen van het gehoor de minderjarige meer spanning zou brengen, omdat zij dan een tweede dag zou moeten doorstaan.

Medewerkster X gaf verder aan dat zij nu, na een jaar meer ervaring en na een cursus over het horen van kwetsbare personen gevolgd te hebben, Farah als kwetsbaar had aangemerkt en anders had gehandeld. Zij zou meer leiding hebben genomen in de situatie en zij had Farah naar de verpleging laten gaan. Maar ook nu zou zij niet besluiten om een vergelijkbaar gehoor te staken.

Verder gaf medewerkster X aan dat zij de emoties van Farah begreep, omdat het niet niks is waar ze over vertelde. Zij vond dat Farah ondanks haar reactie wel goed benaderbaar was. Slechts in heel uitzonderlijke situaties, als iemand niet aanspreekbaar is, wordt besloten een gehoor te staken. Farah was in staat haar verhaal naar voren te brengen. Het belangrijkste doel van het gehoor is dat het asielrelaas goed op papier komt. Het is de taak van een hoormedewerker om betrokkenen hierin te faciliteren. Medewerkster X gaf aan dat ze het belang van Farah voorop had gesteld. Ze had tijdens het gesprek geen druk uitgeoefend en ze had open vragen gesteld. Ze had ook rekening gehouden met de minderjarigheid en de psychische gesteldheid. Na het vrije relaas had Farah nog verschillende keren gehuild en had ze aangegeven dat ze pijn in haar buik en in haar arm had. Medewerkster X gaf aan dat ze op een passende wijze hiermee was omgegaan. Zij gaf Farah steeds de ruimte om bij te komen van het huilen. Op de pijnklachten had zij gereageerd door er verder naar te vragen. Over de buikpijn had Farah aangegeven dat zij ongesteld moest worden. Op de vraag van medewerkster X over de pijn in haar arm, had zij geen duidelijk antwoord gekregen en daarom had ze besloten om te pauzeren. Na de pauze had Farah desgevraagd aangegeven dat het goed ging met haar arm en dat ze verder kon met het gehoor.

Over de duur van het gehoor – in totaal 7 uur en 30 minuten, waarvan 5 uur en 15 minuten gehoor en 2 uur en 15 minuten pauze – vertelde medewerkster X dat dit een vrij gemiddelde lengte is. Vaak start een nader gehoor om half negen en is het om 14.00 uur à 14.30 uur afgerond, met een pauze 's morgens van 20 minuten en een lunchpauze van 30 minuten.

VERKLARING BETROKKEN AMBTENAAR BIJ DE COMMISSIE BEJEGENINGSKLACHTEN

Medewerkster X is ook tijdens de interne klachtbehandeling door de IND gehoord. De Commissie vermeldt in haar uitspraak dat uit contact met medewerkster X is gebleken dat zij haar collega, die de moeder van Farah hoorde, tijdens de eerste pauze heeft gevraagd om dat gehoor eveneens te onderbreken. Dit is gebeurd, waarna Farah zich heeft kunnen laten bijstaan door haar moeder. De vraag of Farah een verpleegkundige wilde zien, is gesteld in aanwezigheid van haar moeder. De Commissie bejegeningklachten schreef verder dat was gebleken dat medewerkster X later in het gehoor, naar aanleiding van de opmerking van Farah dat zij buikpijn had, opnieuw aan klaagster heeft gevraagd of zij een verpleegkundige wilde zien.

VISIE STAATSSECRETARIS VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE

De staatssecretaris onderschrijft de overwegingen en conclusies in de uitspraak van de Commissie bejegeningklachten Asiel van de IND waarin staat dat de klacht ongegrond is.

Verder merkt de staatssecretaris op dat uit het verslag van het nader gehoor blijkt dat medewerkster X heeft onderkend dat Farah zich niet goed voelde, dat de medewerkster alle aandacht had voor haar welzijn en er alles aan heeft gedaan om het gehoor voor de minderjarige zo goed mogelijk te laten verlopen.

Uit het verslag van het gesprek dat medewerkster X op 10 maart 2015 had met een onderzoeker van het bureau van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman, blijkt hoezeer de IND-medewerker zich bewust is geweest van de precaire situatie en hoe weloverwogen zij is omgegaan met de vraag of en hoe het gehoor voort te zetten.

Ook blijkt hieruit dat de IND-medewerker tijdens het gehoor overleg heeft gehad met een ervaren medewerker die haar op dat moment begeleidde en die niet anders heeft geconcludeerd dan dat zij zelf deed, namelijk het gehoor voortzetten.

Het niet afbreken van het gehoor wordt niet als onbehoorlijk of onheus beoordeeld en de klacht wordt om die reden dan ook nog immer als ongegrond beschouwd. Vorenstaande neemt niet weg dat – zoals ook al door de Commissie bejegeningklachten Asiel is overwogen – in onderhavige zaak in de gegeven situatie ook een andere keuze mogelijk was geweest. Echter, dat andere keuzes mogelijk zijn maakt de gemaakte keuze niet per definitie laakbaar, aldus de staatssecretaris.

In antwoord op de in het kader van het onderzoek gestelde vragen deelt de staatssecretaris onder meer het volgende mee:

Voorop staat dat bij het horen en beslissen in het algemeen rekening wordt gehouden met personen die behoren tot een kwetsbare groep. Met name wanneer er beperkingen zijn geconstateerd in het medisch advies die relevant zijn voor het horen en beslissen of als er tijdens het gehoor sprake blijkt te zijn van problemen die mogelijk het vermogen beïnvloeden om over bepaalde aspecten te kunnen verklaren.

Conform Werkinstructie 2010/13 (zie achtergrond, onder 4.) dient de medewerker zich voorafgaand aan het gehoor voor te bereiden aan de hand van het medisch advies en

indien noodzakelijk de juiste voorzieningen te treffen. In de AA (Algemene Asiel)-procedure kan op beperkte wijze gebruik worden gemaakt van hetgeen in paragraaf 3.1 van die werkinstructie is opgenomen. De voorzieningen bedoeld in deze paragraaf zijn bedoeld voor zaken die in de VA (Verlengde Asiel) -procedure worden behandeld. Indien deze voorzieningen tijdens de AA nodig zijn of naderhand hadden moeten zijn, is dit een indicatie dat het gehoor had moeten worden onderbroken of (verder) in de VA een vervolg had moeten krijgen.

Bij de introductie van het gehoor geeft de IND-medewerker een samenvatting van hetgeen aan beperkingen is opgenomen in het medisch advies en vraagt in het gehoor naar de mentale en lichamelijke gesteldheid van de vreemdeling. De medewerker maakt aan de vreemdeling duidelijk op welke wijze hij tijdens het gehoor rekening houdt met de aangegeven beperkingen. Wanneer in het medisch advies is aangegeven dat een vreemdeling emotioneel kan worden op bepaalde momenten, kan de medewerker dit benoemen en vragen of de vreemdeling behoefte heeft aan een onderbreking, een glaasje water, een moment van stilte/rust inlassen of op andere wijze proberen om te gaan met de emotie van de vreemdeling. De medewerker noteert dit in het rapport van gehoor.

Indien de medewerker in weerwil van het medische advies, waarin is geconcludeerd dat de vreemdeling gehoord kan worden, toch de indruk heeft dat de vreemdeling niet consistent en coherent kan verklaren door zijn beperking, kan de medewerker het gehoor staken en opnieuw een medisch advies aanvragen. Uiteindelijk dient er in iedere individuele situatie een afweging gemaakt te worden of het verantwoord is om het gehoor voort te zetten vanwege de gezondheids- of gemoedstoestand van de asielzoeker en de vraag of de afgelegde verklaringen voldoende bruikbaar zijn voor het beslissen. Hoewel de hoormedewerker zelfstandig het besluit kan en mag nemen om een gehoor te staken zal hij/zij veelal hierover overleg voeren met een ervaren collega.

Er wordt bij de IND onderscheid gemaakt tussen een alleenstaande minderjarige vreemdeling en een minderjarige die samen is gereisd met ouders of voogd of zijn ouders is nagereisd. Minderjarigen die samen of nareizen met ouders hoeven niet te worden gehoord door speciaal daartoe opgeleide medewerkers en worden in de normale hoorruimtes gehoord. Er zijn geen richtlijnen opgesteld omtrent de duur van gehoren van minderjarigen. Alle minderjarige vreemdelingen worden aangemerkt als kwetsbaar. In het algemeen zijn kwetsbare personen, personen die specifieke procedurele ondersteuning vereisen.

In het algemeen worden alle hoormedewerkers opgeleid voor het horen van asielzoekers, waarbij zij uiteindelijk hun hoorbevoegdheid kunnen halen. De opleiding voor het horen bestaat uit een algemene opleiding en daarna volgt training-on-the-job, waarbij niet-hoorbevoegde medewerkers worden begeleid door ervaren (hoorbevoegde) medewerkers. Tijdens de hooropleiding is er speciale aandacht voor het horen van kwetsbare groepen. Naast de standaard hooropleiding heeft de IND in het kader van verdieping van de vaardigheden voor alle hoormedewerkers de module 'Interviewing

Vulnerable Persons' verplicht gesteld. Een groot deel van hoornmedewerkers heeft deze module al gevolgd, een kleiner deel zal nog volgen. Verder heeft iedere hoornmedewerker de training 'Goed gesprek' gevolgd, waarin onder andere aandacht wordt geschonken aan wat het effect is van de eigen houding en gedrag van de medewerker tijdens lastige gespreksituaties en hoe dat beïnvloed kan worden. Een aantal medewerkers is specialistisch opgeleid om alleenstaande minderjarige vreemdelingen te horen. Zij hebben de opleiding 'Interviewing Children' gevolgd. Het uitgangspunt bij deze opleiding is dat er altijd aandacht moet zijn voor traumatische ervaringen. In de training is van belang dat bij de benadering van deze kinderen aansluiting wordt gezocht bij hun ontwikkeling, ervaringen en culturele bagage. In het algemeen geldt dat iedere tekenbevoegde en voor het specialisme 'horen van alleenstaande minderjarige vreemdelingen' opgeleide medewerker kan worden ingezet voor gehoren. De duur van de indiensttreding speelt hierbij geen rol.

REACTIE FARAH

De gemachtigde van Farah heeft laten weten geen verdere reactie te hebben op het standpunt van de staatssecretaris en de klacht te handhaven.

WAT IS HET OORDEEL VAN DE KINDEROMBUDSMAN?

Inleiding

Tijdens het nader gehoor in een asielprocedure wordt een vreemdeling ondervraagd over de asielmotieven. De aard van een nader gehoor is beladen en er zullen nagenoeg altijd kritische en minder prettige vragen worden gesteld. Er kunnen nare gebeurtenissen aan de orde komen en degene die gehoord wordt kan emotionele en fysieke reacties hierop krijgen. Het is de taak van een IND-medewerker enerzijds om de gulden middenweg te vinden tussen het naar boven halen van alle feiten en anderzijds het in het oog houden van de gesteldheid van degene die wordt ondervraagd. De manier waarop aan het één en ander invulling wordt gegeven, wordt echter grotendeels overgelaten aan de IND-medewerker. Deze heeft tijdens het nader gehoor een regierol.

IVRK en general comment no. 12

Uit het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) vloeit voort dat het belang van het kind centraal dient te staan bij elke beslissing aangaande het kind. Instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen dienen te voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen. Alle processen waaraan minderjarigen deelnemen en waarin zij worden gehoord moeten kindvriendelijk zijn. Dit kan door onder andere de omgeving en werkmethoden aan te passen op de mogelijkheid van de kinderen en het inzetten van personeel dat getraind is om met kinderen te werken.

Daarnaast heeft iedere minderjarige het recht dat naar hen wordt geluisterd en dat er passend belang wordt gehecht aan hun mening, waarbij niet alleen de leeftijd, maar ook de beschikbare informatie, ervaring, leefomgeving, sociale en culturele achtergrond en de mate van ondersteuning een rol spelen. Dit volgt uit artikel 3 respectievelijk artikel 12 van het IVRK en general comment no. 12 (zie achtergrond onder punt 6.) Het

Kinderrechtencomité geeft aan dat bij de interpretatie van het hoorrecht ook rekening moet worden gehouden met de non-verbale manieren van communiceren door een minderjarige.

Guidelines

In de guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice (hierna: guidelines) zijn doelstellingen opgenomen waaraan (juridische) procedures dienen te voldoen binnen de Europese lidstaten.

In de guidelines is aangegeven dat de staat moet voorzien in specifieke bescherming en assistentie als het gaat om kwetsbare kinderen, zoals kinderen die asiel zoeken en alleenstaande kinderen. Professionals die werken met en voor kinderen dienen een training te volgen over de rechten en behoeften van kinderen van verschillende leeftijden en de procedures, welke zijn aangepast op deze kinderen. Als kinderen worden gehoord moeten de professionals minderjarigen benaderen met respect, waarbij rekening wordt gehouden met de persoonlijke omstandigheden van de minderjarige. Minderjarigen moet worden toegestaan bijstand te krijgen door hun ouders of een volwassene van hun keus.

Kwetsbare groep

Minderjarige vreemdelingen – alleenstaand of niet-alleenstaand – vormen een kwetsbare groep. Niet alleen door de minderjarigheid, maar ook door de traumatische ervaringen die een minderjarige vreemdeling in de regel al heeft meegemaakt. Ondanks dat advocaten aanwezig mogen zijn bij de gehoren van de IND, is dit vaak niet mogelijk en staat een minderjarige vreemdeling er alleen voor tijdens het gehoor. Er is in een rapport van de Kinderombudsman uitgebreid aandacht besteed aan het afnemen van een gehoor bij minderjarige vreemdelingen. Hieruit komt onder andere naar voren dat kinderen gevoelens van angst kunnen ervaren tijdens een gehoor, geen 'nee' durven te zeggen of ergens om durven te vragen.²

Minderjarigen die asiel aanvragen moeten een zorgvuldige procedure krijgen, waarbinnen zij de mogelijkheid krijgen hun *eigen* asielmotieven toe te kunnen lichten. Bij het horen van minderjarigen moet rekening worden gehouden met de ontwikkeling van het kind en voorzien zijn in een kindvriendelijke procedure, waaronder het inzetten van ervaren hoornedewerkers, die structureel bijgeschoold worden in het gebruikmaken van kindvriendelijke hoortechneken.³

Zoals reeds aangegeven wordt er onderscheid gemaakt tussen verschillende groepen minderjarigen: niet-alleenstaande minderjarigen, alleenstaande minderjarigen en nareizende minderjarigen.

Dit houdt in dat voor de werkwijze van de IND-medewerkers voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen andere standaarden gelden. Deze standaarden houden in dat zij worden gehoord door medewerkers die de module 'Interviewing Children' hebben

² De Kinderombudsman, *Gezinshereniging*, 6 juni 2013, hoofdstuk 3.

³ De Kinderombudsman, *Gezinshereniging*, 6 juni 2013, aanbeveling 6, p. 57 en de Kinderombudsman, *Kinderrechtenmonitor 2014*, p. 164.

gevolgd, waarbij het uitgangspunt wordt gehanteerd dat er altijd aandacht moet zijn voor traumatische ervaringen en dat aansluiting wordt gezocht door de medewerker bij de ontwikkeling, ervaring en culturele bagage van de minderjarige.

Opvallend is dat er niet voor de gehele groep minderjarige vreemdelingen minimumstandaarden gelden waar tijdens het gehoor ten minste rekening mee kan worden gehouden met het oog op een zo kindvriendelijk mogelijke procedure. Hierbij ligt het voor de hand dat binnen deze gehele groep minderjarigen een onderscheid wordt gemaakt naar gelang de ernst van de situatie. Hierbij verwijst de Kinderombudsman bijvoorbeeld naar het toewijzen van een gehoorambtenaar, welke de opleiding 'interviewing children' heeft gevolgd. Voor de overige minderjarige vreemdelingen is het reguliere asielbeleid van toepassing, met hier en daar een aanpassing. Met het oog op artikel 2, 3 en 12 lijkt dit een verkeerd uitgangspunt. Kinderen zijn immers geen volwassenen en het lijkt een logisch gevolg dat voor alle minderjarige vreemdelingen een minimum aan zorgvuldigheidseisen speciaal voor minderjarigen dienen te gelden tijdens het gehoor. Ongeacht extra procedurele waarborgen, welke bijvoorbeeld dienen te gelden voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen.

IND

Tijdens het gehoor zijn er tevens vragen gesteld aan medewerkster X over de voorzieningen die de IND heeft getroffen voor minderjarige asielzoekers.

Medewerkster X bevestigde dat er binnen de IND een onderscheid wordt gemaakt tussen alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV) en minderjarigen die met ouders dan wel andere begeleiders naar Nederland komen om asiel aan te vragen. Dit onderscheid houdt in dat voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen de IND een getraind team van medewerkers heeft die de asielaanvragen beoordelen. Dit team is opgeleid voor het interviewen van alleenstaande minderjarige vreemdelingen. Voor het horen van niet-alleenstaande minderjarige vreemdelingen kan iedere IND-medewerker worden ingezet. Vanaf de leeftijd van 15 jaar wordt een minderjarige asielzoeker zelfstandig gehoord door de IND-medewerker.

Naast de training die dient te worden gevolgd voor het horen van alleenstaande minderjarige vreemdelingen, is er voor alle IND-medewerkers een opleiding beschikbaar voor het herkennen en horen van kwetsbare personen. Na deze training kan op basis van bepaalde indicatoren door de IND-medewerker worden beoordeeld of er sprake is van een kwetsbaar persoon. Eén van die indicatoren is bijvoorbeeld de minderjarigheid. Dit betekent dat een niet-alleenstaande minderjarige vreemdeling zou moeten worden aangemerkt als kwetsbaar persoon. Medewerkster X had deze training nog niet gevolgd.

Beoordeling

Met het oog op het IVRK bevreemdt het de Kinderombudsman dat er slechts voor één groep minderjarige vreemdelingen een verschil in aanpak wordt gemaakt tijdens het horen en dat voor de niet-alleenstaande minderjarige vreemdelingen er in beginsel geen onderscheid wordt gemaakt tussen minderjarigen en volwassenen in de werkwijze. De minderjarigheid is een indicatie dat het gaat om een kwetsbaar persoon. Deze kwetsbaarheid wordt gelijkgesteld met een kwetsbare volwassene.

Daarnaast bevreemdt het de Kinderombudsman ook dat IND-medewerkers gehoren mogen afnemen bij minderjarigen indien zij nog niet alle benodigde trainingen hebben voltooid, gelet op de kwetsbaarheid die de minderjarigheid met zich meebrengt en de traumatische ervaringen die zij in de regel hebben meegemaakt. In dit geval gaat het om de training 'Interviewing Vulnerable Persons'.

Uit de nadere vragen die zijn gesteld aan de staatssecretaris wordt hierop aangegeven dat minderjarigen – vanaf 12 jaar en ouder – die samen of nareizen met ouders niet hoeven te worden gehoord door speciaal daartoe opgeleide medewerkers en minder intensief dienen te worden gehoord, omdat deze kinderen begeleid worden door hun ouder(s) en het asielrelaas van deze kinderen grotendeels afhankelijk is van die van hun ouder(s).

Dit neemt niet weg dat tijdens het gehoor zelf de omstandigheden voor de minderjarigen nagenoeg hetzelfde zijn. Hierbij lijkt ook te worden vergeten dat een niet-alleenstaande minderjarige vreemdeling zijn eigen asielrelaas kan hebben – naast die van de ouders – en deze onderbelicht kan blijven als de voor het horen benodigde kindvriendelijke omstandigheden niet aanwezig zijn. In het geval van Farah is het noodzakelijk op te merken dat asiel werd aangevraagd op basis van haar eigen asielrelaas.

De Kinderombudsman kan meegaan in de zienswijze van de staatssecretaris in zoverre dat de IND-medewerker zich bewust is geweest van de precaire situatie en zij weloverwogen is omgegaan met de vraag of en hoe het gehoor voort te zetten binnen de kaders van de voor haar bekende werkinstructies en tot dan toe gevolgde trainingen. Echter de Kinderombudsman beoordeelt de klacht in het licht van het IVRK en hij vraagt zich voornamelijk af waarom er geen minimumstandaarden zijn voor een kindvriendelijke procedure – anders dan die van kwetsbare volwassenen – voor zowel alleenstaande minderjarige vreemdelingen en niet-alleenstaande minderjarige vreemdelingen.

De Kinderombudsman begrijpt dat per geval bekeken moet worden welke stappen er tijdens een gehoor genomen dienen te worden en dat iedere gehoordmedewerker hier, binnen de vereisten uit de beschikbare werkinstructies, een zekere vrijheid in heeft. Dit maakt echter niet duidelijk waarom er een onderscheid wordt gemaakt. Over het algemeen hebben de minderjarige vreemdelingen al een traumatische ervaring achter de rug – in het land zelf en/of door de reis naar Nederland – waarbij Nederland een verantwoordelijkheid heeft de minderjarigen zo goed mogelijk op te vangen en te borgen dat verdere schade voor zover mogelijk wordt voorkomen.

De Kinderombudsman acht de klacht jegens medewerkster X niet gegrond, gelet op haar handwijze binnen de voor haar bekende werkinstructies en de tot dan toe (niet) gevolgde trainingen. De IND dient zorg te dragen voor een kindvriendelijke procedure, waaronder het inzetten van ervaren en getraind personeel voor het horen van kinderen. Dit is niet gebeurd bij Farah en daarom acht de Kinderombudsman deze werkwijze van de IND niet conform het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind en acht in die zin de klacht gegrond. De Kinderombudsman doet een algemene aanbeveling als het gaat om het horen van minderjarigen in een asielprocedure.

AANBEVELING

De Kinderombudsman doet in het licht van het IVRK de aanbeveling een rechtvaardig onderscheid te maken tussen minderjarigen (alleenstaand of niet-alleenstaand) en volwassenen en niet slechts tussen volwassenen en één groep minderjarige vreemdelingen, zeker met het oog op het asielrelaas van de minderjarige, welke kan afwijken van die van de ouders.

Concreet houdt dit in:

- De IND moet voor het horen van elke minderjarige vreemdeling in een kindvriendelijke procedure voorzien. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het afnemen van het gehoor door een IND-medewerker met een voltooide opleiding 'Interviewing Children' en 'Interviewing Vulnerable Persons'.

CONCLUSIE

De Kinderombudsman acht de werkwijze van de IND niet conform het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind en acht in die zin de klacht gegrond.

De Kinderombudsman,

Marc Dullaert

ACHTERGROND

1. Eerste MediFirst advies

Het advies is opgemaakt op 2 januari 2014. Volgens het advies kon Farah niet worden gehoord. Als reden wordt aangegeven dat Farah psychische klachten en medische klachten heeft die nadere diagnostiek en mogelijk behandeling behoeven alvorens Farah gehoord kan worden. De verwachting van de arts was dat dit drie weken ging duren.

2. Tweede MediFirst advies

Het tweede advies is opgemaakt op 4 februari 2014. Volgens dit advies kon Farah worden gehoord. Bij de vraag naar relevante beperkingen voor het horen en beslissen is geantwoord dat Farah mogelijk kortdurend emotioneel kan worden bij het spreken over de gebeurtenissen uit het verleden met name over haar neef.

3. Rapport nader gehoor

Het rapport bestaat uit een verslag van de vragen die medewerkster X heeft gesteld aan Farah en de antwoorden van Farah. Het rapport is opgemaakt door medewerkster X en Farah heeft de gelegenheid gehad om correcties en aanvullingen door te geven. Naast de vragen en antwoorden heeft medewerkster X in "opmerkingen" aspecten genoemd die haar opvielen. Het gehoor is gestart om 8:45 en heeft tot 16:15 uur geduurd. Er is vier keer een pauze gehouden, van 40 minuten, 20 minuten, 45 minuten en van 30 minuten. Het feitelijke gehoor vond dus in vijf delen plaats. Het eerste deel houdt in dat medewerkster X het medisch advies heeft genoemd en de daarin genoemde beperkingen. Zij heeft gevraagd naar de medische behandeling van Farah, ze heeft gevraagd naar eventuele andere beperkingen, ze heeft gevraagd of Farah in staat was om het gehoor te laten plaatsvinden en ze heeft aangegeven dat Farah moet aangeven als ze behoefte heeft aan een pauze. Farah heeft verschillende keren gehuild. Tijdens het vrije relaas heeft Farah continu gehuild. Ook heeft Farah toen gekokhalsd en overgegeven. Medewerkster X heeft aan Farah gevraagd of zij een bekertje water wilde, maar zij weigerde. Medewerkster X vroeg of zij naar de wachtruimte wilde, maar dat wilde zij niet omdat daar mannen zitten. Medewerkster X onderbreekt het gehoor een paar minuten in de hoorkamer. Na een paar minuten als Farah weer wat rustiger is geworden, vraagt medewerkster X aan Farah of het weer een beetje gaat. Farah zegt hierop "ja". Medewerkster X heeft hierna de vraag gesteld of Farah nog meer wil vertellen of dat ze zullen pauzeren. Farah heeft hierop aangegeven verder te willen vertellen. Tussen 9:30 en 10:10 wordt er gepauzeerd. Tijdens de pauze heeft medewerkster X gevraagd of Farah naar de verpleging wilde, vanwege haar misselijkheid. Farah gaf aan dat dit niet nodig was. Na de pauze (deel 2) heeft Farah desgevraagd aangegeven dat zij in staat was om verder te gaan. Na verschillende vragen wordt in een opmerking vermeld dat Farah huilt. Dit gebeurt vier keer. Op de vraag van medewerkster X of het nog gaat antwoordde Farah dat haar arm pijn deed. Op de vraag van medewerkster X hoe dat kwam, antwoordde Farah dat als zij huilt haar arm pijn doet. Medewerkster X vroeg of zij wilde pauzeren waarop Farah reageerde "Mijn arm doet pijn". Medewerkster X stelde voor om te pauzeren. Na de pauze (deel 3) vroeg medewerkster X hoe het met Farahs arm ging.

Farah antwoordde "Het is goed. Ik kan verder gaan." In dit gedeelte van het gehoor noteerde medewerkster X een keer dat Farah huilde. Na de lunchpauze (deel 4) vroeg medewerkster X of Farah had gegeten in de pauze. Farah antwoordde hierop "Nee. Ik had geen trek. Als ik eet krijg ik buikpijn." Medewerkster X gaf hierop aan dat Farah moest aangeven als ze later toch trek kreeg. Desgevraagd gaf Farah aan dat ze in staat was om verder te gaan met het gesprek. Medewerkster X noteerde een keer dat Farah huilde. Op de vraag van medewerkster X of Farah wilde pauzeren, antwoordde Farah dat ze buikpijn had. Hierna hebben ze gepauzeerd. Na de pauze (deel 5) heeft medewerkster X gevraagd hoe het met de buikpijn gaat. Farah antwoordde hierop dat ze een beetje moe is en dat de buikpijn ook niet over is. Farah gaf aan dat ze ongesteld moest worden. Desgevraagd gaf Farah aan dat zij in staat was om verder te gaan met het gesprek. Ook in dit gedeelte van het gehoor heeft Farah een keer gehuild. Medewerkster X heeft gevraagd of Farah in Nederland met een dokter heeft gesproken over haar klachten en ze heeft Farah aangeraden met haar klachten terug te gaan naar de dokter. Op de vraag of Farah tevreden was over de manier waarop het gesprek is verlopen, antwoordde Farah "Ja. Ik heb nooit ruimte gehad om iets te vertellen. Ik heb vandaag heel veel gezegd." Op de vraag of Farah opmerkingen had over de manier waarop het gesprek plaatsvond, of over medewerkster X of de tolk, antwoordde ze "Het was goed."

4. IND-werkinstructie nr. 2010/13 (AUB)

De IND wordt in asielprocedures regelmatig geconfronteerd met asielzoekers die in meer of minder mate te kampen hebben met psychische en/of medische problemen. Dergelijke problemen kunnen gevolgen hebben voor diverse fases van de behandeling van de asielaanvraag, zoals het (nader) gehoor en/of het beoordelen van het asielrelaas. Deze instructie is erop gericht om de asielzoeker in staat te stellen zijn relaas zo goed mogelijk te doen, zodat de behandeling van de aanvraag niet onnodig lang gaat duren. Uitgangspunt daarbij is en blijft dat een asielzoeker in beginsel gehoord kan worden. Het aantal zaken waarin absoluut niet gehoord kan worden zal naar verwachting minimaal zijn. De vraag die daarbij gesteld moet worden is niet zozeer of een asielzoeker gehoord kan worden, maar wat er nodig is om zorgvuldig een gehoor te houden en hoe bij de aanwezigheid van beperkingen, bijvoorbeeld als gevolg van psychische of andere medische problemen, de uitkomsten van een gehoor beoordeeld kunnen en moeten worden.

Deze werkinstructie is bedoeld als aanzet hoe binnen de asielprocedure om te gaan met asielzoekers met medische problematiek. Het kan hierbij zowel gaan om fysieke problemen, als om psychische problematiek.

(...)

Deze werkinstructie heeft betrekking op:

1. zaken waarin de medisch adviseur heeft geconcludeerd dat er sprake is van beperkingen die van invloed kunnen zijn op het horen en beslissen;
2. zaken waarin uit overgelegde medische verklaringen blijkt dat er sprake is van medische (psychische of fysieke problemen) bij de asielzoeker;

3. zaken waarin de IND medewerker het bestaan van medische (psychische of fysieke) problemen vermoedt;

4. zaken waarin door een gemachtigde wordt aangegeven dat mogelijk sprake is van psychische problemen die van invloed kunnen zijn op het horen en het consistent kunnen verklaren door de asielzoeker.

3.1

(...)

Extra voorzieningen voor het nader gehoor kunnen bijvoorbeeld zijn:

- opschuiven van de termijn waarbinnen het gehoor kan worden gehouden;
- aanwezigheid vertrouwenspersoon of familie (of juist geen familie);
- aanwezigheid van de gemachtigde;
- opknippen gehoor in korte delen;
- verdelen gehoor over meerdere dagen;
- houden van gehoor op een niet IND-locatie;
- rekening houden met planning van gehoor in verband met mogelijke medicijnen (bijv. slaapmiddelen). Vraag dus altijd tijdens het gehoor of iemand medicatie gebruikt!

Deze voorzieningen zijn niet limitatief. Het is aan de inschatting van de IND medewerker én de gemachtigde om oplossingen en voorzieningen te bedenken.

Grenzen van de mogelijkheden kunnen wel liggen in de (zeer) grote tijdsinspanning van een gewenste voorziening dan wel in de kosten ervan. Bij twijfel hierover kan akkoord worden gevraagd van de betreffende (plaatsvervangend) unitmanager....

5. IND-werkinstructie nr. 2015/8

Bijzondere procedurele waarborgen

(...)

3.1 Welke vreemdelingen behoeven bijzondere procedurele waarborgen?

In preambule 29 van de Procedurerichtlijn is vermeld dat sommige vreemdelingen bijzondere procedurele waarborgen behoeven op grond van, onder meer, leeftijd, geslacht, seksuele gerichtheid, genderidentiteit, handicap, ernstige ziekte, psychische aandoeningen of als gevolg van foltering, verkrachting of andere ernstige vormen van psychologisch, fysiek of seksueel geweld. Dit wil echter niet zeggen dat elke vreemdeling waarbij sprake is van een of meerdere van deze omstandigheden per definitie als kwetsbaar moet worden aangemerkt en procedurele ondersteuning nodig heeft. Wel is extra alertheid geboden wanneer een of meerdere van deze omstandigheden bij een vreemdeling worden gesignaleerd en dient de medewerker te beoordelen of, en zo ja welke, ondersteuning in de procedure nodig is.

In de bijlage bij deze werkinstructie is een lijst opgenomen met indicatoren/bijzonderheden die een uitwerking zijn van de in de Procedurerichtlijn genoemde omstandigheden. Wanneer er sprake is van een van deze indicatoren of

bijzonderheden, is het mogelijk dat de vreemdeling bijzondere procedurele waarborgen behoeft. Let wel, deze lijst van indicatoren is niet-limitatief.

(...)

3.3 Hoe stel je vast dat een vreemdeling bijzondere procedurele waarborgen nodig heeft?

Bij de vaststelling of er sprake is van een kwetsbare vreemdeling die passende steun behoeft, kan het volgende worden betrokken:

- eigen waarnemingen tijdens of rondom gehoren;
- verklaringen en/of gedragingen van de vreemdeling;
- indicatoren/bijzonderheden uit de lijst (bijlage bij deze instructie);
- aspecten die tijdens de ECT opleiding Interviewing Vulnerable Persons zijn behandeld;
- het medisch advies. Zie ook de werkinstructie Medisch Advies (WI 2010/13), het protocol van de organisatie die het medisch advies uitvoert en de bijbehorende leeswijzer;
- signalen van partners in het asielproces (bijvoorbeeld VP, COA, beveiliging, VWN, advocaat).

(...)

3.4 Waar leg je vast dat een vreemdeling bijzondere procedurele waarborgen nodig heeft en is geboden?

In de groeiminuut legt de medewerker vast of de vreemdeling passende steun nodig heeft en of deze is geboden. Ook tijdens de aanmeldfase wordt de minuut hiervoor gebruikt. Uit het dossier, met name ook uit de rapporten van gehoor, moet vervolgens blijken dat en op welke wijze de procedurele ondersteuning is geboden. Zo wordt in het rapport van gehoor bijvoorbeeld vermeld dat extra pauzes zijn ingelast, dat extra uitleg is gegeven of dat de vreemdeling de gelegenheid is gegeven af en toe op te staan en te lopen vanwege fysieke klachten.

(...)

3.5 Wat is passende ondersteuning, waar kan deze uit bestaan?

Veel waarborgen voor vreemdelingen in de asielprocedure zijn al verankerd in de wet- en regelgeving. Voorbeelden hiervan zijn de rust- en voorbereidingstermijn, het recht op rechtsbijstand, het recht op een tolk en speciale regels voor alleenstaande minderjarige asielzoekers. Wanneer is vastgesteld dat een vreemdeling kwetsbaar is en naast de in de asielprocedure ingebodde waarborgen (extra) procedurele ondersteuning nodig heeft, zal de IND dit moeten invullen en maatwerk moeten leveren. Dit laatste geldt ook wanneer uit het medisch advies blijkt dat passende ondersteuning is aangewezen. De IND bepaalt welke steun wordt geboden en levert maatwerk, waarbij de medewerker handelt conform de werkinstructie Medisch advies (WI 2010/13), het protocol van de organisatie die het medisch advies uitvoert en de bijbehorende leeswijzer.

Het is niet goed mogelijk om in voorschriften te vervatten welke ondersteuning passend is. De ondersteuning moet immers op de persoon van de vreemdeling en zijn situatie worden toegespitst. In de praktijk kan de passende steun variëren van het inlassen van extra pauzes tijdens het gehoor, het geven van extra uitleg, het toestaan dat een

vreemdeling met rugklachten tijdens het gehoor opstaat en door de kamer loopt, het begeleiden van een slechtziende vreemdeling van de wachtruimte naar de hoorkamer, het “horen op locatie”, tot het niet tegenwerpen van tegenstrijdigheden op detailniveau aan een verwarde vreemdeling. Incidenteel kan worden besloten dat het nader gehoor van de vreemdeling niet in de algemene asielprocedure plaatsvindt of de start van de algemene asielprocedure wordt uitgesteld (zie C1/2.2 Vc). Een andere vorm van passende ondersteuning kan in een uiterst geval zijn dat de vreemdeling schriftelijk wordt “gehoord”. Voor het bieden van passende steun kan aansluiting worden gezocht bij de wijze waarop wordt omgegaan met het medisch advies. De werkinstructie Medisch advies (WI 2010/13), het protocol van de organisatie die het medisch advies uitvoert en de bijbehorende leeswijze geven handvatten voor het bieden van passende steun, ook als deze niet direct door het medisch advies is ingegeven.

In bepaalde gevallen is het raadzaam om, al dan niet na het uitbrengen van het medisch advies, in overleg te treden met de gemachtigde over het bieden van passende ondersteuning. Verder kan de vreemdeling ook zelf voor passende ondersteuning zorgen door bijvoorbeeld een medewerker van VWN of de gemachtigde mee te nemen naar het gehoor.

6. Wet- en regelgeving

IVRK

Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

General comment no. 12

(...)

134. Alle processen waarin kinderen worden gehoord en waaraan zij deelnemen moeten:

- a. transparant en informatief zijn - de informatie die kinderen krijgen over het recht vrijuit hun mening te geven en dat met hun mening echt rekening wordt gehouden, moet volledig en toegankelijk zijn, rekening houdend met diversiteit en passen bij hun leeftijd. Ook de wijze van deelname, de omvang, het doel en de mogelijke gevolgen ervan moeten worden uitgelegd;
- b. op vrijwillige basis zijn - kinderen mogen nooit gedwongen worden hun mening te geven en hun moet worden verteld dat ze zich op elk moment mogen terugtrekken;
- c. respectvol zijn - de mening van kinderen moet gerespecteerd worden en zij moeten mogelijkheden krijgen ideeën te ontwikkelen en activiteiten te ontplooiën. Volwassenen die met kinderen werken moeten goede voorbeelden van deelname van kinderen toejuichen, respecteren en er op voortbouwen, bijvoorbeeld voor het gezin, de school, de cultuur en de werkomgeving. Zij moeten ook inzicht hebben in de sociaaleconomische en culturele achtergrond van de kinderen en hun leefomgeving. Personen en organisaties die werken voor en met kinderen moeten ook de mening van kinderen over deelname aan openbare evenementen respecteren;
- d. relevant zijn - de zaken waarover kinderen hun mening mogen geven moeten echt van betekenis zijn voor hun leven en de kans bieden gebruik te maken van hun kennis, vaardigheden en mogelijkheden. Daarnaast moeten kinderen de kans krijgen zaken die zij zelf relevant en belangrijk vinden aan de orde te stellen en aan te pakken.
- e. kindvriendelijk zijn - de omgeving en werkmethoden moeten aangepast zijn aan de mogelijkheden van de kinderen. Er moeten voldoende tijd en middelen beschikbaar zijn zodat kinderen goed worden voorbereid en voldoende vertrouwen en gelegenheid hebben om hun mening te geven. Er moet rekening worden gehouden met het feit dat kinderen op verschillende niveaus ondersteund en betrokken moeten worden, afhankelijk van hun leeftijd en ontwikkeling;

- f. inclusief zijn - bij deelname mag niemand worden uitgesloten, moeten bestaande discriminatiepatronen worden vermeden en moeten kinderen die aan de zijlijn staan, zowel meisjes als jongens, de kans krijgen betrokken te worden (zie ook paragraaf 88 hierboven). Kinderen vormen geen homogene groep en hun deelname moet gebaseerd zijn op het beginsel van gelijke kansen voor iedereen zonder enige discriminatie. Bij de programma's moet ook rekening worden gehouden met de cultuur van kinderen uit alle gemeenschappen;
- g. ondersteund worden door training - volwassenen moeten worden voorbereid en de vaardigheden en ondersteuning krijgen om de deelname van kinderen te vergemakkelijken. Zij moeten bijvoorbeeld worden getraind in het luisteren naar en samenwerken met kinderen, en leren omgaan met kinderen op een wijze die aansluit op hun ontwikkeling. Kinderen kunnen ook zelf optreden als trainer en assistent om de deelname doeltreffender te maken; gezorgd moet worden dat kinderen hun vaardigheden kunnen vergroten en bijvoorbeeld leren weer andere kinderen bewust te maken van hun recht op deelname. Ook moeten er trainingen worden opgezet voor het organiseren van bijeenkomsten, ophalen van geld, omgaan met de media, spreken in het openbaar en lobbyen;
- h. veilig zijn en bedacht zijn op risico's - in bepaalde situaties kan het geven van je mening risico's opleveren. Volwassenen zijn verantwoordelijk voor de kinderen met wie zij werken en moeten elke voorzorgsmaatregel nemen om het risico dat de kinderen worden blootgesteld aan geweld, uitbuiting of andere negatieve gevolgen van hun deelname zo veel mogelijk te beperken. Voor een goede bescherming is onder meer een duidelijke strategie nodig om kinderen te beschermen, waarbij rekening wordt gehouden met de bijzondere risico's die bepaalde groepen kinderen lopen en de extra obstakels die zij tegenkomen bij het krijgen van hulp. Kinderen moeten beseffen dat zij recht hebben op bescherming tegen gevaar en waar zij zo nodig hulp kunnen krijgen. Investeren in het werken met gezinnen en gemeenschappen is belangrijk voor het kweken van besef van de waarde van deelname en de mogelijke gevolgen daarvan, en voor het beperken van de risico's waaraan de kinderen kunnen blootstaan;
- i. verantwoord kunnen worden - essentieel is dat afspraken worden gemaakt over follow-up en evaluatie. Bij elk onderzoek of elk overleg moet bijvoorbeeld aan kinderen worden verteld hoe hun mening is uitgelegd en gebruikt en wanneer nodig moeten zij de kans krijgen de analyse van de resultaten tegen te spreken en er invloed op uit te oefenen. Kinderen hebben ook recht op duidelijke feedback hoe hun deelname de uitkomsten heeft beïnvloed. Kinderen moeten, waar van toepassing, de mogelijkheid krijgen deel te nemen aan vervolprocessen of -activiteiten. Bij het monitoren en evalueren van de deelname van kinderen moeten, waar mogelijk, de kinderen zelf worden betrokken.

(...)

7. Overige wet- en regelgeving

- Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice.